

**VALMENTAVA 2 –KOULUTUKSEN KUVAUS
JA ARVIOINTIKÄYTÄNTEIDEN KARTOITUS**
**Sisälähetykseuran oppilaitoksessa
Pieksämäellä**

Kirsi Frilander

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Frilander, Kirsi	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 21	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Valmentava 2 –koulutuksen kuvaus ja arviointikäytänteiden kartoitus Sisälähetysseuran oppilaitoksessa Pieksämäellä		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Rautio, Tuija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Kehittämishankkeessa on kuvailtu Pieksämäellä toimivan Sisälähetysseuran oppilaitoksen työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa ja kuntouttavaa (valmentava 2) –koulutusta ja kartoitettu koulutuksessa käytössä olevat arviointikriteerit ja –menetelmät. (Arviointikriteerit ja –menetelmät liitteessä) Sisälähetysseuran oppilaitos kouluttaa vaikeavammaisia nuoria ja nuoria aikuisia tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden nimissä. Oppilaitoksen painopistealueena on syrjäytymisprosessien ehkäisy ja korjaaminen. Opiskelussa käytetään joustavia ja yksilöllisiä opetus- ja ohjausmenetelmiä sekä arkielämän tilanteita hyväksi. Oppilaitoksessa toimii viisi valmentava 2 –koulutuksen ryhmää, jotka kaikki ovat oppilasmäärältään hyvin pieniä. Ryhmiä opettaa pääsääntöisesti erityisopettajat apunaan avustavat ohjaajat ja koulunkäyntiavustajat. Lisäksi opiskelijoiden tukena on moniammatillinen joukko kasvatus- ja hoitoalan henkilöitä. Arviointi on tärkeä osa opiskelua. Arviointi perustuu henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan (hojks) ja sen tavoitteisiin. Arviointimenetelmät ja –kriteerit tulevat tarkentumaan lähivuosina. Liitteenä on valmentava 2 –koulutuksen eri ryhmien kuvaus ja käytössä olevat arviointikriteerit ja –menetelmät. Arviointiaineisto on kartoitettu pääasiassa haastatteluiden ja kyselytutkimuksen avulla. Lisämateriaalina kartoituksessa on käytetty oppilaitoksen esitteitä, arviointimateriaalia ja ryhmäkohtaisia opetussuunnitelmia.		
Avainsanat (asiasanat) valmentava koulutus, arviointikäytänteet, erilaiset oppijat		
Muut tiedot vaikeavammaisten työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan (valmentava 2) ryhmien kuvaus ja koulutuksen arviointikäytänteiden ja –kriteerien kartoitus		

Author(s) Frilander, Kirsi	Type of Publication Development project report	
	Pages	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Description of Preparatory 2 training programme and survey of its assessment practices at the College of Home Mission Society of the Church of Finland in Pieksämäki		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education) Teacher Education College		
Tutor(s) Rautio, Tuija		
Assigned by		
Abstract <p>This development project describes the preparatory and rehabilitative training (Preparatory 2) at the College of the Home Mission Society of the Church of Finland in Pieksämäki. The training programme aims at preparing the students for working and for independent life. Furthermore, this project surveys the assessment criteria and methods used within the training programme. The College of Home Mission society trains the young and young adults with severe disabilities in the name of equality and fairness. The focus is on preventing and rectifying exclusion processes. Teaching and guidance methods are flexible and individual, and they also put everyday situations to good use.</p> <p>The college has five Preparatory 2 training groups each of which contains a very small number of students. As a rule, special needs teachers teach the groups with the help of counsellors and special needs assistants. Moreover, the students are supported by a team of professionals ranging from the field of education to medical one. Assessment is an important part of training. Evaluation bases on individualized education plans (IEP) and the aims set by them. Assessment methods and criteria will be checked and delineted during the next few years.</p> <p>Assessment criteria and methods used in different groups of Preparatory 2 training programme (in Appendix) have basically been studied through interviews and questionnaires. College brochures, assessment materials, and group-based curricula have served as further material in this survey.</p>		
Keywords Preparatory training, assessment practices, challenged leaners		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
1.1 Kehittämishankkeen taustaa.....	2
1.2 Valmentava 2 -koulutuksen lähtökohtia.....	2
1.3 Valmentava 2 -koulutuksen kuvaus.....	3
1.4. Opiskelija-arviointi valmentava 2 -koulutuksessa.....	4
2 HANKKEEN TOTEUTUS.....	5
3 POHDINTAA KEHITTÄMISHANKKEESTA.....	6
LÄHTEET.....	6

LIITE

Liite 1. Vaikeavammaisten koulutusmahdollisuuksien kehittämishanke

Vaikeavammaisten työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan (Valmentava 2) -ryhmien kuvaus ja koulutuksen arviointikäytänteiden ja -kriteerien kartoitus Sisälähetyseuran oppilaitoksessa Pieksämäellä

1 JOHDANTO

1.1 Kehittämishankkeen taustaa

Kehittämishankkeenani kartoitin Pieksämäen Sisälähetysseuran oppilaitoksen vaikeavammaisten työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetus ja ohjaus -koulutuksen käytössä olevat arviointikäytänteet ja –kriteerit. Sisälähetysseuran oppilaitokselle tehty raportti on tämän raportin liitteenä.

Suoritin syksyllä 2008 opettajaopintoihini kuuluvan opetusharjoitteluni Sisälähetysseuran oppilaitoksessa mielenterveyskuntoutujien parissa. Mielenterveyskuntoutujien ryhmä on yksi työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetus ja ohjaus -koulutuksen ryhmistä. Arviointikäytänteiden ja –kriteerien kartoitus tuli talvella 2009 Sisälähetysseuran oppilaitoksessa ajankohtaiseksi, sillä oppilaitos oli valittu mukaan vaikeavammaisten koulutusmahdollisuuksia kehittävään ylimaakunnalliseen projektiin, jossa oppilaitoksen tehtävänä olisi muutaman muun oppilaitoksen kanssa kehittää valmentava 2 -koulutuksen arviointimenetelmiä ja -kriteereitä. Lupauduin tekemään kartoituksesta raportin oppilaitokselle, jota se voisi hyödyntää kokonaishankkeen toteutuksessa.

Vaikeavammaisten työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus -koulutuksesta käytetään myös nimeä valmentava 2 -koulutus. Tässä työssäni käytän tätä lyhyempää nimeä selvyuden vuoksi.

1.2 Valmentava 2 –koulutuksen lähtökohtia

Sisälähetysseuran oppilaitoksen toiminnan perustana on kristillinen ihmiskäsitys, joka ilmenee ihmisen kunnioittamisena, tasa-arvona, oikeudenmukaisuutena ja yhteisvastuullisuutena. Ihminen nähdään toisaalta päämäärätietoisena ja vastuullisena toimijana, joka pystyy oppimaan ja kehittymään sekä vaikuttamaan omaan elämäntilanteeseensa. Toisaalta hänet nähdään rajallisena ja toimintaansa tukea tarvitsevana. Oppilaitoksen painopistealueena on syrjäytymisprosessien ehkäisy ja korjaaminen. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelma, yleinen osa 2005, 17.)

Opetuksen perustana on konstrukttiivinen oppimiskäsitys, jonka mukaan opiskelija kohdataan yksilönä ja hänen aikaisemmin oppimansa tieto huomioidaan uutta opeteltaessa. Opetuksessa käytetään joustavia ja oppijan valmiuksia tukevia opetusmenetelmiä ja käytännön työssäoppimista hyödyksi. Opetuksessa noudatetaan myös funktionaalisen oppimiskäsityksen periaatteita, jolloin opetuksen ympäristönä on tavallisen elämän sisällöt ja tilanteet. Opetus sisäistetään juuri parhaiten opiskelijan arki- ja työelämässä. Oppimisympäristöstä pyritään rakentamaan viihtyisä ja innostava, jossa opiskelijaa motivoi opettajan lisäksi koko moniammatillinen tiimi. (Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelma, yleinen osa 2005, 5.)

1.3 Koulutuksen kuvaus

Oppilaitoksen valmentava 2 -koulutus noudattaa valtakunnallista vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opetussuunnitelman perusteita ja soveltuvin osin oppilaitoksen erityisopetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. (Erityisopetuksen suunnitelma 2006, 28.) Lisäksi jokaisella valmentava 2 -ryhmällä on oma ryhmäkohtainen opetussuunnitelmansa.

Sisälähetysseuran oppilaitoksessa toimii lukuvuonna 2008-2009 viisi työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen ryhmää. Neljä niistä toimii Vaalijalan koulutuskeskuksessa Nenonpellossa ja yksi Sisälähetysseuran oppilaitoksella Pieksämäen kantakaupungissa. Vaalijalan keskuslaitoksessa annetaan koulutusta vaikeavammaisille, aistimonivammaisille, autisteille ja haastavasti käyttäytyville. Sisälähetysseuran oppilaitoksen ryhmä koostuu mielenterveyskuntoutujista.

Valmentava 2-ryhmien vastaavat opettajat ovat koulutukseltaan pääsääntöisesti erityisopettajia. Opetus- ja ohjaustyössä voi olla lisäksi muita opettajia, koulunkäyntiavustajia, avustavia ohjaajia, henkilökohtaisia avustajia, asuntolan hoitajia, koulukuraattori ja opinto-ohjaaja. Yhteistyötä koulunkäynti-, lähihoitaja-, lastenohjaaja- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa tapahtuu säännöllisesti ja lisäksi kansainvälisyys on mukana koulutuksessa esim. opintomatkojen muodossa. Kokemuksiin, elämyksiin ja toiminnallisuuteen perustuvat oppimismuodot ovat tärkeä osa valmentava 2 -koulutusta. Erityisopetuksen suunnitelman mukaan opetus painottuu käytännössä

oppimiseen ja projektitöihin. (Erityisopetuksen suunnitelma 2006, 10-13, 28, 31.) Valmentava 2 – koulutuksen ryhmät ovat kuitenkin hyvin heterogeenisiä ja opiskelijat ovat toimintakyvyiltään eri tasoisia, joten projektitöitä, työssäoppimisjaksoja ja kansainvälisiä teemoja kuten matkoja pystytään toteuttamaan lähinnä sellaisissa ryhmissä, joissa toimintakykyisyys on laajempaa ja monipuolisempaa.

Opiskelijaryhmät ovat pieniä, alle kymmenen opiskelijan, vaikeimmin kehitysvammaisilla jopa kolmen opiskelijan ryhmiä. Tällöin opiskelijan yksilöllisyys ja tarpeet pystytään huomioimaan erinomaisesti. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan hojks, joka on opiskelijan kannalta tärkeä asiakirja. Hojks laaditaan moniammatillisessa työryhmässä ja sitä päivitetään säännöllisesti.

1.4 Opiskelija-arviointi valmentava 2 –koulutuksessa

Kuten edellä on kerrottu valmentava 2 -koulutuksen opiskelija-arviointiin on tulossa muutoksia ja arviointikäytänteet selkenevät 1-2-vuoden sisällä.

Nykyisin käytössä olevaan oppilaitokseen omaan erityisopetuksen suunnitelmaan (2006) on kirjattu arvioinnista seuraavaa:

- opiskelijan oppimista, työskentelyä, ja käyttäytymistä tulee arvioida monipuolisesti
- arviointi antaa tietoa opetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta, opiskelijan oppimisprosessista, persoonallisista työtavoista ja koulunkäynnistä
- arviointi perustuu hojksiin ja siinä asetettuihin tavoitteisiin
- jatkuvalla näytöllä arvioidaan opiskelijan kehittymistä koko opiskelun ajan.
- opiskelijan lähtötaso huomioidaan arvioinnissa
- arvioinnilla tuetaan nuoren kasvua ja kehitystä
- arviointimuotona opettaja-arvioinnin lisäksi on itsearviointi

(Erityisopetuksen suunnitelma 2006, 36-37.)

Jokaisen valmentava 2 -ryhmän nykyisissä ryhmäkohtaisissa opetussuunnitelmissa on arviointia koskeva suppea osuus, jossa lyhyesti kuvataan arvioinnissa käytettäviä menetelmiä ja tapoja, joilla arviointia suoritetaan.

2 HANKKEEN TOTEUTUS

Suoritin arviointimenetelmien ja –kriteereiden kartoituksen kyselyn ja haastattelujen avulla. Lähetin sähköpostin välityksellä kyselyn ryhmien vastaaville sekä muutoin ryhmiä opettaville. Vierailin myös Vaalijalassa haastattelemassa kolmea vastaavaa opettajaa ja haastattelin myös muutamia avustajia. Yhden vastaavan opettajan kanssa kävin sähköposti- ja puhelinkeskustelua.

Käytin työssäni lisämateriaalina oppilaitoksen esitteitä, arviointimateriaalia, ryhmäkohtaisia opetussuunnitelmia, monistemateriaalia sekä oppilaitoksen internet-sivustoa.

Opettajille lähetetty kysely muotoutui seuraavanlaiseksi:

- Millaisiin seikkoihin arviointi kohdistuu?
- Millaisia arviointimenetelmiä on käytössä?
- Kuinka usein arviointia tapahtuu?
- Onko käytössä itsearviointia?
- Entä vertaisarviointia?
- Keitä muita henkilöitä arviointiin osallistuu?
- Jotakin muuta arviointiin liittyen?

3 POHDINTAA KEHITTÄMISHANKKEESTA

Kehittämishankkeen tekeminen oli oman oppimiseni kannalta merkittävä tehtävä, sillä kartoitusta tehdessäni pääsin mielenterveyskuntoutujien ryhmän lisäksi tutustumaan myös muihin valmentava 2 - koulutuksen ryhmiin ja sain keskustella sekä kehitysvammaisten opetuksesta että koulutuksen arviointikäytänteistä ja -menetelmistä tätä arvokasta opetustyötä tekevien opettajien kanssa. Sain monipuolista tietoa erilaisista oppijoista sekä pääsin käytännössä seuraamaan mm. vaikeasti kehitysvammaisten nuorten ja nuorten aikuisten opetusta, joka oli minulle uutta ja ihmeellistä. Hienoa oli myös kuulla, että vaikka vaikeavammaisten edistyminen (mitä se sitten kenenkin opiskelijan kohdalla onkin) voi olla hidasta ja pientä, mutta sitä sinnikkään työn tuloksena kuitenkin tapahtuu ja pitkäntähtäimen tavoitteena oleva esim. toimivan päivätoimintapaikan saaminen lopulta toteutuu.

Tämä hanke antoi myös uusia näkemyksiä meneillään oleviin erityispedagogiikan opintoihini, viemisiä nykyiseen työhöni perusopetuksen erityisoppilaiden pariin sekä mahdollisesti se antaa haasteellisia työtehtäviä tulevaisuudessa.

LÄHTEET:

Erityisopetuksen suunnitelma. Sisälähetysseuran oppilaitos. 2006. Kirkkopalvelut ry. Pieksämäki.

Opetussuunnitelman perusteet. 2000. Vammaisten opiskelijoiden valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallitus. Helsinki.

Sisälähetysseuran oppilaitoksen opetussuunnitelman yhteinen osa. 2005. Kirkkopalvelut ry. Pieksämäki.

LIITE 1

VAIKEAVAMMAISTEN KOULUTUSMAHDOLLISUUKSIEN KEHITTÄMISHANKE

VAIKEAVAMMAISTEN TYÖHÖN JA ITSENÄISEEN ELÄMÄÄN
VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN (VALMENTAVA 2) -RYHMIEN
KUVAUS JA KOULUTUKSEN ARVIOINTIKÄYTÄNTEIDEN JA -KRITEERIEEN
KARTOITUS SISÄLÄHETYSSEURAN OPPILAITOKSESSA PIEKSÄMÄELLÄ

KIRSI FRILANDER

MAALISKUU 2009

VAIKEAVAMMAISTEN KOULUTUSMAHDOLLISUUKSIEN KEHITTÄMISHANKE

1. KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTA JA TARVE

Vuosina 2005-2007 toteutettiin Itä-Suomen alueella Vaikeavammaisten yhteiskunnallisen integroitumisen kehittäminen –hanke. Hanke toteutettiin ESR-rahoituksella. Hankkeen aikana selvitettiin vaikeavammaisten opiskelijoiden opinpolkuja ja –verkostoja, aloitettiin opetusmateriaalin kehittäminen Valmentava 2 -koulutukseen, suunniteltiin Pohjois-Karjalaan paikallinen työllistymismalli, käynnistettiin etäopetuksena toteutettavan Valmentava 2 –koulutuksen selvitystyö ja kokeilu sekä järjestettiin ylimaakunnallista täydennyskoulutusta alan toimijoille. Hanke vastasi kentän tarpeisiin, mutta se toi myös esiin tarpeita uusille toimenpiteille. (Yhteistyösopimus yhteishankkeeseen, n.d. 2.)

Vaikeavammaisten toisen asteen koulutustarvetta kartoitettiin Pohjois-Karjalassa vuosina 2000 ja 2002 sekä Pohjois-Savossa 2007. Kartoitusten perusteella Itä-Suomen alueella ja varsinkin kauemmissa osissa Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaa ja kuntouttavaa -koulutusta (Valmentava 2 -koulutus) järjestävissä paikkakunnissa tarve vaikeavammaisten toisen asteen koulutukselle on ilmeinen eikä sitä pystytä täyttämään olemassa olevalla koulutustarjonnalla, koska välimatkat kotoa oppilaitosiin ovat pitkät eikä kaikkien oppilaitosten yhteydessä ole mahdollista ympärivuorokautiseen tuettuun asumiseen. Tämän vuoksi maaseutukunnissa asuvien vaikeavammaisten nuorten on vaikea osallistua toisen asteen koulutukseen. Tähän tarpeeseen pyritään vastaamaan monimuoto- ja etäopetusmuotojen kehittämällä. Tähän saakka vaikeavammaisen nuoren oppimispolku on katkennut Valmentava 2 -koulutukseen. Hankittuja taitoja tulisi kuitenkin kehittää jatkuvasti täydennyskoulutuksella ja toteuttaa näin elinikäisen oppimisen periaatetta. (Yhteistyösopimus yhteishankkeeseen, n.d. 2.)

Valmentava 2 -koulutuksella on tarve myös opetusmateriaaleista, jonka tuottaminen on ollut pitkälti opetushenkilöstön aktiivisuuden varassa. Opetusmateriaalin keskitetty laadinta edesauttaa laaja-alaisen ja yhtenäisen materiaalikokonaisuuden kehittymistä, jossa opetushenkilöstön omien kokemusten hyödyntäminen on tärkeällä sijalla materiaalien toimivuuksia pohdittaessa. Valmentava 2-koulutukselta puuttuvat lisäksi yhtenäiset arviointikriteerit ja -menetelmät. Niiden laadinnassa on huomioitava opiskelijan suorittama

itsearviointi ja myös opettajan suorittama arviointi. (Vaikeavammaisten koulutusmahdollisuuksien kehittämishanke, n.d. 2.)

Vuonna 2008 alkanut hanke kuuluu vaikeavammaisten koulutusmahdollisuuksia kehittävään ylimaakunnalliseen projektiin, jonka Kirkkopalvelut ry/Sisälähetysseuran oppilaitos toteuttaa yhdessä Bovallius-ammattiopiston, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston, Kuopion yliopiston, Kuopion kaupungin, Mäntykankaan koulun, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston, Savon koulutuskuntayhtymän, Honkalampi-Säätiön, Ammattiopisto Luovin, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymän kanssa yhteistyönä Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan alueella. Hanke ajoittuu vuosille 2008-2010. (Yhteistyösopimus yhteishankkeeseen, n.d. 1, 3.)

2. KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET

- koulutuksellisen tasa-arvon kehittäminen Valmentava 2-koulutuksessa. Valmentava 2 -koulutuksen suunnittelu ja toteutus etäopetuksena sekä koulutuksesta vastaavien tahojen kouluttaminen jatkossa toteuttamaan kyseessä olevaa koulutusta etäopiskeluna
- kehitysvammaisten työllistymisen edistäminen esim. hyödyntämällä Vava-hankkeessa kehitettyä mallia, lisätään tiedottamista työnantajille, lisätään henkilöstön osaamista sekä kehitetään työllistymisprosessia tukevien organisaatioiden valmiuksia
- vaikeavammaisten elinikäisen oppimisen mahdollisuuksien lisääminen
- vaikeavammaisen nuoren kommunikaatiomahdollisuuksien parantaminen kehittämällä ja rakentamalla yhtenäisiä kommunikaatioympäristöjä vaikeavammaisen nuoren toimintaympäristöihin
- Valmentava 2 -koulutuksen opetusmahdollisuuksien sekä yhtenäisten arviointimenetelmien ja –kriteerien kehittäminen ja tuottaminen
- Valmentava 2 -koulutuksen opetusmuotojen kehittäminen
- asumisen valmennuksen ja työpaikoilla tapahtuvan oppimisen käytänteiden kehittäminen

- vaikeavammaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden kanssa työskentelevien henkilöiden tietotaidon lisääminen (koulutukset, materiaalin laadinta)

(Vaikeavammaisten koulutusmahdollisuuksien kehittämishanke, n.d. 7.)

3. HANKKEEN TOIMENPITEET SISÄLÄHETYSSEURAN OPPILAITOKSEN OSALTA

Kirkkopalvelut ry/Sisälähetysseuran oppilaitos osallistuu hankesuunnitelman mukaisesti vaikeavammaisen nuoren kommunikaatiomahdollisuuksien parantamiseen, Valmentava 2 – koulutuksen opetusmateriaalien ja yhtenäisten arviointimenetelmien ja –kriteerien kehittämiseen. (Vaikeavammaisten koulutusmahdollisuuksien kehittämishanke, n.d. 7.)

4. VAIKEAVAMMAISTEN TYÖHÖN JA ITSENÄISEEN ELÄMÄÄN VALMENTAVAN JA KUNTOUTTAVAN (VALMENTAVA 2) RYHMIEN KUVAUS JA KOULUTUKSEN ARVIOINTIKÄYTÄNTEIDEN JA –KRITEERIEN KARTOITUS SISÄLÄHETYSSEURAN OPPILAITOKSESSA PIEKSÄMÄELLÄ

4.1. MATERIAALIN HANKINTA

Sisälähetysseuran oppilaitoksessa toimii viisi Valmentava 2 -ryhmää. Niistä neljä toimii Vaalijalan koulutuskeskuksessa Nenonpellossa ja yksi Sisälähetysseuran oppilaitoksella Pieksämäellä. Arviointikäytänteiden ja –menetelmien kartoituksen suoritin kyselyn avulla, jonka lähetin sähköpostin välityksellä ryhmien vastaaville opettajille Satu Kollanukselle, Paavo Parkkiselle, Eila Raassinalle, Merja Reunaselle, Paula Roukalalle. Lähetin kyselyn myös Aki Hietalalle, Liisa Kauppiselle, Liisa Saariselle ja Matti Venolalle. Vierailin 16.2.2009 Vaalijalassa haastattelemassa Kollanusta, Raassinaa ja Roukalaa. Lisäksi käytän tässä työssäni lisämateriaalina oppilaitoksen esitteitä, arviointimateriaalia, ryhmäkohtaisia opetussuunnitelmia, muuta monistemateriaalia, sekä oppilaitoksen internet-sivustoa. Opettajille lähetetty kysely oli seuraavanlainen:

- Mihin seikkoihin arviointi kohdistuu?
- Millaisia arviointimenetelmiä käytät?

- Kuinka usein arviointia tapahtuu?
- Onko käytössä itsearviointia?
- Entä vertaisarviointia?
- Keitä muita henkilöitä arviointiin osallistuu?
- Jotakin muuta arviointiin liittyen?

4.2. VALMENTAVA 2 -RYHMÄT LUKUKAUDELLA 2008-2009

AIMO-ryhmä opettaja Satu Kollanus

Aimo-ryhmä on tarkoitettu aistimonivammaisille nuorille ja aikuisille. Koulutus on yksilöllistä opiskelijan omista edellytyksistä lähtevää opetusta ja ohjausta, jonka päätavoitteena on vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen kehittyminen. Ensimmäinen Aimo-ryhmä aloitti 2003. Koulutus kestää kolme vuotta. Opettajan lisäksi ryhmässä toimii kaksi avustavaa ohjaajaa. Tällä hetkellä ryhmässä on kuusi opiskelijaa, jotka ovat iältään 25-47-vuotiaita. Vanhimmat heistä eivät ole käyneet perusastetta. Opiskelijat käyttävät vuorovaikutuksessa vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä kuten ilmeitä, eleitä, esineitä, viittomia sekä kuvia. Toiminnassa on hyvin oleellista moniaistisuuden huomioiminen. Aistimonivammaisten kanssa työskenneltäessä keskeisimpänä vuorovaikutuskanavana on tuntoaisti. Arkipäivän toiminnassa on mm. musiikkia, kädentaitojen harjoitusta, opiskelijoille sopivaa liikuntaa ja kotitaloutta. Opintojen jälkeen tavoitteena on siirtyä sopivaan päivätoimintaan. (Kollanus 2009; Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2009.)

SAMI-ryhmä opettaja Eila Raassina

Sami-ryhmä on tarkoitettu psykososiaalista tukea tarvitseville kehitysvammaisille. Koulutuksen tavoitteena on kehittää ja antaa valmiuksia oman elämän hallintaan. Ryhmässä annetaan eväitä kouluttautumiseen ja valmentautumiseen yhteiskuntaan sekä työhön ja vapaa-aikaan. Koulutus tukee persoonallisuutta ja vahvistaa minäkuvaa. Tavoitteena on myös fyysisen hyvinvoinnin ja motoristen taitojen kartuttaminen ja

ylläpitäminen. Koulutus antaa mahdollisuuden tutustua opiskelijan edellytysten mukaiseen työ- ja päivätoimintaan. Osa ryhmän opetuksesta ja ohjauksesta toteutetaan omissa asumisyksiköissä, jolloin koulutus integroidaan tiiviimmin osaksi opiskelijoiden kokonaiskuntoutusta. (Opetussuunnitelma SAMI-ryhmä; Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2009.)

Ensimmäinen Sami-ryhmä aloitti vuonna 2004. Opinnot kestävät kolme vuotta. Tällä hetkellä ryhmässä on kahdeksan iältään 20-45-vuotiasta miesopiskelijaa. He kaikki ovat perusasteen käyneitä. Ohjaavan opettajan lisäksi ryhmän tukena on kaksi avustavaa ohjaajaa. Koulutukseen kuuluu tiedollisten aineiden opiskelua, jolloin harjoitetaan käytännön viestintätaitoja, kielen tuottamista ja vastaanottamista sekä tehdään matemaattisia harjoitteita. Toiminnallisten perusvalmiuksien ja elämänhallintataitojen harjoittaminen liittyy identiteettiin ja realistiseen tulevaisuudenkuvan muotoutumiseen, motorisiin toimintoihin, itsenäiseen elämään harjaantumiseen, vapaa-aikatoimintoihin sekä harrastuksiin. Näitä toimintoja harjoitetaan mm. liikunnan ja kodinhoitotöiden muodossa. Työtaitoja harjoitellaan eri työpisteissä kuten Vaalijalassa, Savosetilla ja Länsirinteen palvelukeskuksessa. Yhteiskunnallisia valmiuksia antavien asioiden läpikäyminen ja ajankohtaisiin asioihin keskittyminen kuuluvat myös opinto-ohjelmaan. Näitä taitoja harjoitetaan mm. kaupassa käynnin, retkien, leirikoulun ja tutustumiskäyntien yhteydessä. Vuorovaikutustaitoja harjoitellaan päivittäin eri toimintojen muodossa ryhmässä sekä liikuttaessa koulun ulkopuolella. Vapaasti valittavat opinnot, kuten musiikki, tukevat opiskelijan oppimista ja harrastuneisuutta. Valmistumisen jälkeen tavoitteena on saada avoimuksen asumis- ja työpaikka. (Opetussuunnitelma SAMI-ryhmä; Raassina 2009.)

ILO-ryhmä opettaja Merja Reunanen

ILO-ryhmä on tarkoitettu psykososiaalista tukea tarvitseville nuorille ja nuorille aikuisille. Koulutus on taide- ja toimintapainotteista ja se valmentaa opiskelijoita työhön ja itsenäiseen elämään. (Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2009.)

ILO-ryhmässä on tällä hetkellä kahdeksan opiskelijaa, viisi miestä ja kolme naista, joista osa valmistuu tänä keväänä. Ohjaavan opettajan lisäksi ryhmässä työskentelee avustava ohjaaja ja erällä oppilaalla on tukena henkilökohtainen avustaja. Ryhmässä opiskellaan

tiedollisia aineita kuten terveystietoa ja liikuntaa, tietotekniikkaa, äidinkieltä ja matematiikkaa sekä toiminnallisia aineita kuten kotitaloutta, puhtaanapitoa sekä taideaineita että musiikkia. Yhteiskunnallisen tietämyksen valmiuksia laajennetaan mm. opintojen ohjauksen, yhteiskunta- ja työelämätietouden sekä käytännön taitojen kautta. Käytännön työelämää harjoitellaan mahdollisuuksien mukaan "vaativimmissa" työpaikoissa kuten kaupoissa, Moilasen leipomolla, Raamattutalolla ja päiväkodissa. Vuorovaikutustaitojen harjoittaminen on myös olennainen osa toimintaa. Vuorovaikutustaitoja sekä muitakin opittuja taitoja ryhmä on päässyt toteuttamaan käytännössä monissa eri yhteyksissä kuten tutustumiskäynneillä, retkillä ja matkoilla. (Opetussuunnitelma ILO-ryhmä; Reunanen 2008.)

VALO-ryhmä opettaja Paula Roukala, TOIVO-ryhmä opettajana avustava ohjaaja Sari Nyysönen

VALO- ja TOIVO-ryhmät on tarkoitettu vaikeimmin kehitysvammaisille ja liikuntavammaisille opiskelijoille. Ryhmät noudattavat samaa opetussuunnitelmaa. TOIVO-ryhmän opiskelijat ovat MRSA-kantajanuoria. Toiminnan pääpaino on vuorovaikutustaitojen, yksilöllisten kommunikaatiotaitojen sekä toiminnallisten perusvalmiuksien kuten motoriset valmiuksien ja itsenäisen elämän taitojen kehittämisessä ja vahvistamisessa. Ensimmäinen Valo-ryhmä aloitti 2002. Nykyisessä VALO-ryhmässä on kolme opiskelijaa, jotka valmistuvat tänä keväänä. TOIVO-ryhmässä on kolme opiskelijaa, joiden opinnot kestävät neljä vuotta. VALO-ryhmässä on opettajan lisäksi yksi avustava ohjaaja. TOIVO-ryhmässä on kaksi työntekijää; vastaava opettaja ja Majakka-osastolta hoitaja. Opetus on pääasiassa ryhmäopetusta, jolloin oppimista tapahtuu myös yhteistoiminnan kautta. Opiskelijan osallistumista opetukseen aktivoidaan ja hänen pienetkin kommunikaatioyrityksensä pyritään huomioimaan herkästi ja vastaamaan niihin. Opiskelijoiden itsenäistymistä tuetaan ja omatoimisuuden harjaantumiseen kiinnitetään huomiota opetuksessa ja ohjauksessa. Tavoitteena on opintojen päätyttyä saada virikkeellinen päivätoimintapaikka. (Opetussuunnitelma VALO-ryhmä; Roukala 2009.)

AITO-ryhmä opettaja Paavo Parkkinen

AITO-ryhmä tarjoaa opetusta ja ohjausta autistisille tai autistisia piirteitä omaaville nuorille ja aikuisille. Koulutus on yksilöllistä opiskelijan omista edellytyksistä lähtevää ja sen tavoitteena lisätä edellytyksiä mahdollisimman itsenäiseen ja omatoimiseen elämään. Arkipäivän toiminta rakentuu lukujärjestyksen mukaan. Päiväjärjestyksen rakennetta kuvataan kuvien, sanojen ja esinesymboleiden mukaan. Tänä vuonna osa opiskelijoista pääsee mukaan työharjoitteluun, joka tapahtuu Kirkkopalvelut ry:n kirjapajassa. Ohjaavan opettajan ohella tällä hetkellä ryhmässä työskentelee kaksi avustavaa ohjaajaa sekä neljä henkilökohtaista avustajaa. Ryhmässä opiskelee 8 peruskoulun päättänyttä opiskelijaa, jotka ovat iältään 18-40-vuotiaita. Ryhmässä on puhuvia sekä ei-puhuvia opiskelijoita. He kaikki ovat puheella ohjattavia, mutta tukena käytetään runsaasti kuvia. Muutama opiskelijoista kirjoittaa, osa fasilitoi tai käyttää viittomia. (Puronpää 2009; Parkkinen 2009; Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus 2009.)

4.3. RYHMIEN ARVIOINTIKÄYTÄNTEET

AIMO-RYHMÄ

Arviointia tapahtuu päivittäin jatkuvana havainnointina. Arviointi kohdistuu toimintakyvyn arviointiin, jonka lähtökohtana vaikeasti kehitysvammaisilla sekä aistimonivammaisilla on ihmisen perustarpeiden tyydyttymisen taso kuten riittävä uni, ravinto ja kehon fysiologiset toiminnot. Arviointi kohdistuu myös vireystilaan ja sen myötä ympäristön havainnoimiseen. Opetushenkilöstön tarjoamien virikkeiden soveltuvuus ja motivoivuus on jatkuvasti myös arvioinnin kohteena. Päivittäin arviointia suorittavat opettajan ohella ohjaavat avustajat ja osastojen henkilökunta. Harvemmin arviointiin osallistuvat lääkärit, fysioterapeutit ja sosiaalityöntekijät. Jokaiselle opiskelijalle on tehty hojks ja KETO-arviointi (kehitysvammaisen toimintakyvyn arviointi) on ollut ryhmässä käytössä. (Kollanus 2009.)

SAMI-RYHMÄ

Sanallista palautetta opiskelijat saavat päivittäin. Hojks tarkistetaan kerran vuodessa. Opettajalla sekä avustavilla ohjaajilla on perjantaisin kokous, jolloin tehdään tavoitteet

jokaiselle opiskelijalle seuraavaa viikkoa varten. Joka torstai arvioidaan onko onnistuttu viikkotehtävässä. Arviointi tapahtuu itsearviointina, vertaisarviointina ja opettajan ja avustajien arviointina konkreettisin keinoin kuten esim. näytetään erilaisia kasvokuvia (iloinen, neutraali, surullinen) kuinka on onnistuttu tehtävissä. PSYTO-arviointi (psykososiaalisen toimintakyvyn arviointi) tehdään joka vuosi ja se on käytössä koulussa ja osastoilla. Vanhemmat, osaston henkilökuntaa, työtoiminnan henkilöstöä, harrastustoiminnan henkilöstöä, opiskelija ja Sami-ryhmän henkilökunta osallistuvat arviointiin. (Raassina 2009.)

ILO-RYHMÄ

Arviointia tapahtuu päivittäin, jolloin opiskelijat saavat palautteen välittömästi. Reunanen kokee vertaispalautteen antamisen tärkeänä ja hänen mukaansa opiskelijat hyötyvät vertaispalautteesta suuresti. Viikon alussa tai joka aamu ryhmällä on mahdollisuus kertoa ohjaavan opettajansa tunnilla kuulumisiaan. Jokaisella opiskelijalla on tehty hojks, jota päivitetään säännöllisesti. Opiskelijat ovat mukana päivityksessä, jolloin he saavat itse kirjoittaa mitä muutoksia ja arviointia hojksiin pitäisi päivittää. Hojks-päivitys tehdään kuntoutus-, verkosto- ja hoitopalavereiden yhteydessä asumisyksikössä. Opiskelijoiden työharjoittelu arvioidaan niin opiskelijan kuin työharjoittelun ohjaajankin toimesta. Tieto työharjoittelun arvioinnista menee myös asumisyksikköön. Puolivuosittain tehdään yhteenveto opiskelijan lukukaudesta. Tiedotteen saavat opiskelija, asumisyksikkö ja huoltaja. PSYTO-arviointi tehdään vuosittain sekä asumisyksikössä että oppilaitoksella. Siitä järjestetään yhteinen palautekeskustelu ja psykologi tekee arvioinnista yhteenvedon. (Reunanen 2009.)

VALO- JA TOIVO-RYHMÄT

Ensimmäistä kirjallista arviointia suoritetaan puolen vuoden kuluttua opintojen alkamisesta, jolloin opiskelijaan on riittävästi tutustuttu ja arviointi on näin mahdollista. Joskus ensimmäisen puolen vuoden jälkeen tarvitaan myös jonkin asian testaamista, jos suoriutumistasosta ei ole tarpeeksi tietoa. Hojksia varten suoritetaan ns. lähtötason arviointia, jolloin mahdollisia aikaisempia arviointeja käytetään pohjana. Seuraava arviointi

on vuoden kuluttua hojksin arvioinnin muodossa. Laajempi ja perusteellisempi arviointi suoritetaan opintojen päätösvaiheessa, kun siirtymävaiheen suunnitelma on ajankohtainen. KETO-arviointi (kehitysvammaisten toimintakyvyn arviointi) tehdään kerran vuodessa, mukana Valo-ryhmän henkilökunta, omahoitaja ja huoltaja, tarvittaessa erityistyöntekijöitä kuten psykologi ja fysioterapeutti. Arviointi kohdistuu lähinnä toimintakyvyn arviointiin. Arvioinnissa käytetään myös Harjaantumisopetuksen opetussuunnitelma 2, joka perustuu Piagen vaiheittain etenevään normaaliyksilön kehitykseen. Päätötodistus kirjoitetaan hojksin tavoitteiden toteutumisen perusteella. (Roukala 2009.)

AITO-RYHMÄ

Aito-ryhmän pääasiallinen arviointimenetelmä on seuranta ja kriteerit muodostuvat jokaisen omien tavoitteiden pohjalta. Jokaiselle laaditaan hojks opiskelutavoitteineen. Arvioinnissa käytetään AAPEP-arviointimenetelmää (toimintataitojen arviointimenetelmä nuoruus- ja aikuisikäisiä autistisia ja kehitysvammaisia henkilöitä varten) sekä joskus arvioinnissa käytetään CARS-menetelmää (autististen piirteiden havainnointiin kehitetty menetelmä). (Parkkinen 2009.)

4.4 PARANNUSEHDOTUKSIA JA TOIVEITA ARVIOINTIKÄYTÄNTEISIIN

Kollanus pitää tärkeänä opiskelijoiden lähtötason mittaamista opintojen alussa. Näin toimittaessa mahdollistuisi tavoitteellinen opetus, jonka tuloksellisuutta voisi seurata jatkossa. Tärkeätä olisi löytää oikeanlainen arviointimenetelmä eikä vain mitata mittaamisen vuoksi. Hänen mukaansa arviointimenetelmien validiteettia kyseenalaistaa se, että arvioitavat ovat yksilöitä, jotka käyttävät vuorovaikutuksessa vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä. Lopputulokseen voi näin ollen vaikuttaa arvioitsijoiden tulkinnat ja kokemusmaailma. (Kollanus 2009.)

Raassina haluaisi opiskelijoiden viikkoarvioinnin kirjalliseen muotoon ja toiveena olisi myös päivittäistaitojen kartoituslomake. Hänen mukaansa opiskelijoista kaivataan opintojen alkuvaiheessa enemmän tietoja, sillä viimeisen hojksin ja päätötodistuksen tietoja he ovat

saaneet vain harvoin käyttöönsä. Raassinan mielestä talon sisäinen tieto kulkee hyvin, myös tiimityö onnistuu. (Raassina 2009.)

Reunanen pohtii millaista on hyvä laadullinen arviointi ja kuinka realistista se on suhteessa jokaisen henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Mitä arviointi kertoo opiskelijasta seuraavassa opiskelupaikassa ja asumisyksikössä sekä saako todistuksesta liian positiivisen kuvan opiskelijan taidoista. Myös todistusten laatiminen omana työnä pohdituttaa. (Reunanen 2009.)

Roukalan mukaan arviointi on välttämätöntä tavoitteiden asettamista varten. Ilman arviointia toiminta on hallitsematonta. Hän toivoo hankkeelta yhteisiä malleja ja menetelmiä arviointiin. (Roukala 2009.)

LÄHTEET:

Yhteistyösopimus yhteishankkeeseen; rakennerahastohankkeet. Itä-Suomen yliopisto 2010. Vava 2-hankkeen monisteita.

Kollanus, S. 2009. Erityisopettaja, Sisälähetysseuran oppilaitos. Haastattelu 16.2.2009.

Opetussuunnitelma ILO-ryhmä. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava kuntouttava opetus ja ohjaus. Sisälähetysseuran oppilaitos. Pieksämäki.

Opetussuunnitelma SAMI-ryhmä. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava kuntouttava opetus ja ohjaus. Sisälähetysseuran oppilaitos. Pieksämäki.

Opetussuunnitelma VALO-ryhmä. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava kuntouttava opetus ja ohjaus. Sisälähetysseuran oppilaitos. Pieksämäki.

Parkkinen, P. 2009. Erityisopettaja, Sisälähetysseuran oppilaitos. Sähköpostiviesti 18.2.2009. Vastaanottaja K. Frilander. Arviointikäytänteet Vava 2 -opetuksessa.

Puronpää, K. 2009. Avustava ohjaaja, Sisälähetysseuran oppilaitos. Haastattelu. 9.3. 2009.

Raassina, E. 2009. Erityisopettaja, Sisälähetysseuran oppilaitos. Haastattelu 16.2.2009.

Roukala, P. 2009. Erityisopettaja, Sisälähetysseuran oppilaitos. Haastattelu 16.2.2009.

Reunanen, M. 2008. Lehtori, Sisälähetysseuran oppilaitos. Sähköpostiviestit 1.10.2008 & 19.1.2009. Vastaanottaja K. Frilander. ILO-ryhmä.

Työhön ja itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus. Koulutusseite.
Www.sisop.fi.

Vaikeavammaisten koulutusmahdollisuuksien kehittämishanke. Yhteenveto. Vava 2-hankkeen monisteita.